

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

самостійній роботі. Педагог контролює правильність виконання запропонованих завдань. Учням слід пропонувати завдання на вибір чи рівневі завдання, практикувати навчання «учень навчає учнів». Дається завдання учневі, яке він уже розв'язує самостійно або під контролем учителя, а потім цей же учень захищає своє розв'язання, навчаючи решту учнів, розв'язуючи його на дошці.

При відборі видів самостійної роботи, при визначенні її обсягу і змісту слід керуватися, як і в усьому процесі навчання, основними принципами дидактики. Найбільш важливе значення в цій справі мають принцип доступності і систематичності, зв'язок теорії з практикою, принцип поступовості в наростанні труднощів, принцип творчої активності, а також принцип диференційованого підходу до учнів.

Підсумовуючи, зазначимо позитивні сторони вивчення фізики, хімії, біології за системою ОКН:

- усі учні працюють на уроці;
- здійснюється багаторазове повторення теми;
- кожен учень сам обирає собі рівень вивчення фізики;
- питома вага самостійної роботи з підручником зростає;
- знання кожного контролюються й оцінюються;
- реалізуються дві педагогічні істини: головне на уроці – робота самих учнів, учитель – організатор самостійного навчання.

Література:

1. Грищенко Т. В. Використання технології осмислювально-концентрованого навчання в історичній освіті п'ятикласників / Т. В. Грищенко // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 2. – С. 42–49.
2. Зазуліна Л. Технологія осмислювально-концентрованого навчання // Освіта і управління. – 1998. – Т. 2. – С. 69--74.

Синчук Р. М.*

РОБОТА ЗІ СПОРТИВНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлюються та аналізуються методи і прийоми роботи зі спортивно обдарованими дітьми на уроках фізичної культури в загальноосвітній школі.

Обдаровані діти – золотий запас нації, її інтелектуальна та спортивна еліта, гордість і надія України, джерело її авторитету у світі. Завдання педагогічного колективу полягає в тому, щоб створити умови для виявлення та розвитку обдарованості дітей. Розв'язання проблеми обдарованості останнім часом набуло особливої уваги в навчально-виховних закладах. Завдяки наполегливій праці вчителів, психологів, методистів склалась і впро-

* © Синчук Р. М.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ваджується певна система виявлення та розвитку талановитої молоді.

Питання розвитку обдарованості дитини завжди знаходились у площині уваги науковців та вчителів-практиків. У даному контексті суттєвими є дослідження відомих психологів Б. Ананьєва, Г. Костюка, В. Платонова, С. Рубінштейна. Фізичну обдарованість дітей вивчали В. Фарфель, З. Кузнецова, Б. Шиян, Т. Круцевич [3; 5] тощо.

Метою статті є висвітлення особливостей роботи зі спортивно обдарованими дітьми на уроках фізичної культури в загальноосвітній школі.

Загальновідомо, що під руховими здібностями розуміються психомоторні властивості, котрі визначають мету, якісні ознаки й ефективність рухової діяльності людини. Рухові здібності – елемент рухової функції, одної з найбільш складних функцій організму. Головними властивостями є здатність до володіння й управління рухами в просторі, за часом й ступенем м'язових зусиль.

Для прогнозу рухових здібностей за вихідними показниками В. Фарфель запропонував визначати рухові можливості дітей, що проявляються в умінні управляти своїми рухами в просторі, часі і за силою. З. Кузнецова вважає, що «...від дітей, які мають середній і нижчий за середній рівень фізичного розвитку, не можна вимагати високих і вищих за середні показників рухової підготовленості. До школярів із високим і вищим за середній рівнем фізичного розвитку треба висувати більш високі вимоги» [3]. Дослідженнями цих авторів встановлено, що прогноз перспективності дітей з урахуванням вихідного рівня і темпів приросту можливий вже через 1,5-2 роки занять. Із збільшенням стажу занять надійність прогнозу збільшується.

При прогнозуванні рухових здібностей важливо знати, що чим молодший вік дитини, тим більш універсально проявляється рухова обдарованість. Із віком рухові здібності диференціюються, і в результаті визначається схильність дитини до певного виду рухової діяльності.

М. Лейтес виділяє три категорії обдарованих дітей:

1. Учні з ранньою розумовою реалізацією;
2. Учні з прискореним розумовим розвитком;
3. Учні з окремими ознаками нестандартних здібностей.

Щоб визначити «рухову» обдарованість дитини достатньо кількох уроків фізичної культури. За допомогою елементарного педагогічного спостереження нескладно визначити, насамперед, рухову активність дитини на уроці, але це не завжди гарантує її подальші спортивні успіхи. Окрім рухової активності, існують й інші способи виявлення «рухової обдарованості» у дитини:

- за допомогою генетичної спадковості;
- за допомогою результатів контрольних нормативів;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

– за допомогою динаміки зростання результатів контрольних нормативів дитини.

Дослідження науковців показують, що всіх дітей можна об'єднати на занятті з фізичної культури у три групи:

– діти з гіпокінетичним типом реагування на фізичне навантаження – невисокий рівень реакції на фізичні навантаження та рухи метаболізму, що при цьому виникають;

– діти з гіперкінетичним типом реагування на фізичне навантаження – мають високу аеробну потужність, мобілізаційні можливості, швидке досягнення оптимальної спортивної форми;

– діти проміжного типу.

Кожен вид спорту має свої набір тестів, наприклад: у видах спорту з проявами вибухової сили тестування проводиться стрибками у довжину з місця – важка атлетика, волейбол, стрибки у довжину. Але тренери в спортивному відборі широко використовують на початковому етапі показники певних фізичних якостей, що домінують у більшості видів спорту: гнучкість, швидкість, спритність, вибухова швидкість, витривалість. Передумовою їх розвитку є заняття спортивною акробатикою, гімнастикою, легкою атлетикою [5].

Наукові дослідження засвідчують, що методи роботи з обдарованими дітьми мають відповідати своїм основним завданням, а саме:

– наданню допомоги обдарованим учням в отриманні знань;

– рівню інтелектуального та соціального розвитку дитини, різним вимогам і можливостям виявляти основний та послідовний варіанти розвитку здібностей дитини;

– переходу від перцептивного рівня пізнання до вищих понятійних рівнів.

Окреслені завдання найбільш повно вирішуються у таких творчих методах роботи з обдарованими дітьми:

– визнання раніше невизнаних або невикористаних можливостей;

– повага та бажання самостійно працювати;

– уміння утримуватися від втручання в процес творчої діяльності;

– індивідуалізація навчальної програми залежно від особливостей учня;

– створення умов для конкретного втілення творчої ідеї;

– уникання будь-якого тиску на дітей;

– підкреслення позитивного значення індивідуальних відмінностей;

– схвалення результатів діяльності дітей;

– повага до потенційних учнів, які відстають;

– демонстрування ентузіазму;

– організація безпосереднього спілкування звичайних дітей з обдарованими;

– отримання максимальної користі від захоплення дітей;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- уміння перекоувати та пропагувати;
- здібність до самоаналізу [4].

У межах уроку фізичної культури доцільно використуються такі форми роботи з обдарованими дітьми:

- поперединне навчання, що передбачає перегрупування дітей за різним віком та здібностями на певний час, тобто дає змогу обдарованим дітям брати участь у навчальному процесі зі старшокласниками;
- поглиблене навчання для окремих груп за рахунок скорочення часу обов'язкової програми;
- підвищення статусу обдарованого учня, тобто призначення його капітаном команди або суддею матчу, доручення демонстрації й техніки виконання елементів вправи тощо [1].

Плануючи індивідуальну роботу з обдарованими дітьми на уроках фізичної культури, слід звернути увагу на особливості вікового розвитку рухових здібностей учня.

Розвиток силових якостей людини є гетерохронним. Сенситивний період приросту сили м'язів у хлопчиків та дівчаток не збігаються.

Прогресивний період розвитку спритності спостерігається до 14-15 років у дівчат та 15-16 років у хлопчиків.

У віці від 11-12 до 14-15 років у дівчат та до 15-16 років у хлопців спостерігаються високі темпи приросту швидкості цілісних рухів.

Загальна витривалість хлопців має високі темпи приросту від 9 до 10 та від 14 до 15 років.

Гнучкість природно зростає до 14-15 років, але в різних суглобах вона має різну динаміку. При цьому в дрібних суглобах розвивається швидше ніж у великих. Амплітуда рухів у кулькових суглобах гетерохронно зростає до 13 років, найвищий темп її приросту спостерігається з 7 до 11-13 років [2].

Таким чином, беручи до уваги індивідуальні можливості дитини та її вік, необхідно намагатись наситити урок фізичної культури саме тими вправами, які з урахуванням сенситивного періоду, максимально сприяють розвитку певних фізичних якостей. Досягнення будуть значно кращими, якщо тренування розпочати в період активного природного розвитку [3].

При складанні індивідуальних програм потрібно максимально враховувати проблеми обдарованих дітей:

- ігрові інтереси;
- заглиблення у філософські проблеми;
- невідповідність між фізичним, інтелектуальним та соціальним розвитком;
- прагнення досконалості;
- нереальні цілі;
- надмірні чутливість і вразливість;
- потреба в уважному ставленні дорослих [3; 5].

Педагогічна практика свідчить, що для успішної роботи з обдарованими дітьми вчителю фізичної культури повинні бути

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

притаманні наступні риси: доброзичливість та чуйність, здатність розумітися на особливостях психології обдарованих дітей, відчуття їхніх потреб та інтересів, високий рівень інтелектуального розвитку, широке коло інтересів, готовність до виконання різноманітних обов'язків, пов'язаних із навчанням обдарованих дітей.

З огляду на зазначене, учителю фізичної культури доцільно дотримуватися наступних рекомендацій у роботі з обдарованими дітьми:

- не слід виділяти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з іншими дітьми;
- не варто приділяти багато уваги навчанню з елементами змагання. Обдарована дитина завжди буде переможцем, чим викличе до себе неприязнь із боку інших;
- допомагайте обдарованим дітям виробити адекватну концепцію самооцінки, розвивайте почуття емпатії;
- дотримуйтеся порядку та дисципліни;
- обдаровані діти, як і інші, мають знати межу допустимої поведінки;
- заохочуйте дітей – це їх стимулює.

Беручи до уваги вищесказане, можна зробити висновки, що домінуючим завданням учителя фізичної культури є виявлення обдарованості дитини та стимулювання її подальшого розвитку в спортивному напрямі. Якщо учитель урізноманітнює процес навчання, зважає на вікові та індивідуальні особливості учнів, стимулює, заохочує їх, застосовує індивідуальний підхід, співпрацює зі шкільним психологом, батьками учня, успіх досягається швидше і за мінімальних витрат часу.

Література:

1. Атмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б. А. Атмарин. – М. : ФиС, 1978. – 222 с.
2. Клименко Н. П. Організація роботи з обдарованими дітьми / Н. П. Клименко, С. Р. Хімко. – К., 1987. – 79 с.
3. Круцевич Т. Ю. Методы исследований индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т. Ю. Круцевич. – К., 1999. – 230 с.
4. Шаулин В. Н. Управление поведением учащихся / В. Н. Шаулин // Физическая культура в школе. – 1986. – № 3. – С. 5-9.
5. Шиян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів. Частина 2 / Б.М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 248 с.